

Nr 104.

Av herr **Persson** i Stockholm **m. fl.**, om ändrad sammansättning av vissa kristidskommissioner m. m.

Statens centrala krisorgan ha tilldelats oerhörda maktbefogenheter i för folket livsviktiga frågor. Särskilt gäller detta de kommissioner och övriga organ, som sortera under folkhushållningsdepartementet. *Livsmedelskommissionen* äger att för statens räkning beslagtaga förnödenheter, bestämma priserna å beslagtagna varor och bestämma över fördelningen av dessa. *Industrikommissionen* har att inköpa varor för industriellt bruk samt fördela dessa och fastställa grunderna för verksamheten på olika industriella områden. *Bränslekommissionen* svarar för landets bränsleförsörjning och bestämmer över bränslets fördelning, priser och försäljningsvillkor. *Handelskommissionen* organiserar varuutbytet med utlandet och *priskontrollnämnden* har att följa prisutvecklingen och ta initiativ till åtgärder mot att varuknappheten utnyttjas för uppskörtning av konsumenterna. Dessa kommissioner inneha tillsammans taget den avgörande bestämmanderätten i fråga om åtgärder för folkets försörjning och i fråga om prispolitiken samt även i stor utsträckning över beredandet av arbetstillfällen. Det måste därför vara av största vikt och samtidigt ett ur demokratisk synpunkt berättigat krav, att de centrala krisorganen få en sådan sammansättning, att de i socialt och ekonomiskt hänseende olika befolkningsgrupper, över vilkas livsfrågor krisorganen ha att bestämma, få sina olika intressen bevakade.

De centrala krisorganens nuvarande sammansättning fyller inte detta krav. Livsmedelskommissionens, industrikommissionens, bränslekommissionens, handelskommissionens och priskontrollnämndens *beslutnässiga* instanser bestå av sammanlagt 29 ledamöter. Av dessa bära inte mindre än 16 titeln direktör eller disponent. Av de övriga äro 10 ämbetsmän eller statstjänare av högre grad, och av dessa är en del även de styrelseledamöter i bolag av olika slag. Därutöver har det endast blivit plats för en lantbrukare, två fackliga funktionärer och en fru.

Svenska arbetsgivareföreningen, Sverges grossistförbund, Sverges industriförbund och Sverges allmänna exportförening ha fått placera sina verkställande direktörer i de centrala krisorganens beslutnässiga instanser. Vid deras sida finna vi direktörer från Surahammars Bruks A.-B., Sv. Tändsticks A.-B., A.-B. Saltsjökvärn jämte dotterbolag. Vidare ledamöter i följande bolags styrelser: Huskvarna vapenfabriker, Alby nya kloratfabrik, Ahrens mekaniska verkstad, A.-B. Mjölcentralen, Vin- & Spritecentralen, Livf. A.-B. Thule o. s. v.

De storföretag som inte fått sina direktörer, disponenter eller styrelsemedlemmar placerade i de centrala krisorganens beslutande instanser ha i stället fått dem placerade i de olika kommissionernas rådgivande organ. I livsmedelskommissionens

industrikommissionens, bränslekommissionens och priskontrollnämndens "råd" sitta nu 81 ledamöter. Av dessa äro 51 direktörer, disponenter, ingenjörer, godsägare, statstjänstemän och arbetsgivare av annat slag. De äro storindustrins och storfinansens representanter vid "rådgivningen" till de beslutande instanserna i krisorganen, där även sådana män ha majoritetsställning, vilkas ekonomiska intressen sammanfalla med storindustrins och storfinansens.

Folkets breda massor ha andra intressen i försörjningsfrågorna än storföretagens direktörer. Direktörerna representera de relativt få men ekonomiskt mäktigas intressen, men arbetarna, husmödrarna, småbönderna och mellanskikten äro oerhört underrepresenterade i krisorganen. I detta sakförhållande ligger förklaringen till att krisorganens beslut i många fall blivit av sådan art, att allmänna opinionen med skärpa vänt sig emot dem.

Det förtjänar även påpekas såsom anmärkningsvärt, att krisorganen fått denna sammansättning trots att socialdemokratiska arbetarpartiet erhållit majoritetsställning i riksdagen. I partipolitiskt hänseende verkar det som om de borgerliga partierna skulle ha fått nära nog monopolrätt till krisorganen.

Man motiverar gärna krisorganens nuvarande sammansättning med tal om "nödvändigheten av sakkunskap". Men erfordrar då inte folkförsörjningen även annan sakkunskap än den som sammanfaller med storföretagens produktions- och marknadsintressen? Vilka ledamöter i krisorganen representera nu exempelvis den sakkunskap som erfordras för att förstå arbetarhemmets behov och svårigheter?

Trots att krisorganens verksamhet är av djupt ingripande betydelse för folkförsörjningen och i de enskilda medborgarnas ekonomiska angelägenheter, ha de fått en ställning som eljest endast tillkommer rent förvaltande organ, som ha sin verksamhet noga och detaljerat reglerad i lagar och förordningar. Riksdagen är praktiskt taget ställd utanför varje möjlighet att ingripa på de områden, där krisorganen bedriva sin verksamhet och fatta sina beslut. Riksdagen har icke ens möjlighet att fortlöpande granska krisorganens verksamhet, enär kontinuerlig rapportskyldighet inför riksdagen inte föreligger för de centrala krisorganens vidkommande.

Kungl. Maj:t har inte ens funnit det nödvändigt att i "Berättelse om vad sig i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde tilldragit" avlämna berättelse över krisorganens verksamhet, utan nöjt sig med att i det stycket hänvisa till årets statsverksproposition. Av denna framgår visserligen, att krisapparaten befunnit sig i ständigt växande, så att enbart avlöningsbehoven för de under folkhushållningsdepartementen sorterande organen nu uppgå till inte mindre än 6,651,000 kronor. Men någon redogörelse över verksamheten, som exempelvis i fråga om tryggheten av bränsleförsörjningen, om de för vanliga döda obegripliga åtgärderna i samband med smör-, margarin- och fläskregleringen, om anledningen till frånvaron av åtgärder mot uppmärksammade prisstegringar på en rad förnödenheter o. s. v., lämnas inte.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslå undertecknade att riksdagen beslutar dels

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en så ändrad sammansättning av livsmedelskommissionen, industrikommissionen, bränslekommissionen, handelskommissionen och priskontrollnämnden samt av dess rådgivande organ, att de till sin sociala sammansättning komma att avspegla den sociala sammansättningen hos det folk, vars försörjningsfrågor dessa organ ha att avgöra; dels

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om att de centrala krisorgan, som sortera under folkhushållningsdepartementet, åläggas att i månatliga berättelser redogöra för sin verksamhet och över sina beslut samt att riksdagen måtte lämnas tillfälle att ta ställning till dessa berättelser.

Sockholm den 22 januari 1941.

Set Persson.

K. Senander.

H. Hagberg.